

Risk- och friskfaktorer i skolan

Forskning och beprövad erfarenhet visar att vissa delar av skolans arbete innebär risker för elevers möjligheter att nå målen. Samtidigt visar forskning och beprövad erfarenhet att det finns många förebyggande och främjande faktorer som stöttar elevernas väg mot målen.

Nedan ser du ett exempel på vad ett kollegium har identifierat som riskfaktorer (riskabla situationer i organisation och undervisning) för elevers lärande. Varje riskfaktor har kollegiet sedan gjort om till en friskfaktor (situationer som främjar och förebygger hinder för lärande). Dessa friskfaktorer har sedan blivit fokusområden för skolans främjande och förebyggande arbete. All personal på skolan arbetar för att implementera friskfaktorerna och stöttar varandra kollegialt i det arbetet.

A,

Vilka riskfaktorer känner du igen från din egen verksamhet? Vilka andra riskfaktorer kan du identifiera på skolan? Vilka 5 riskfaktorer är viktigast att gå ifrån? Vad skulle krävas för att göra dem till friskfaktorer istället på just din skola? Vad skulle eleverna och skolan vinna på att göra dem till friskfaktorer istället? Hur skulle du kunna stötta kollegor med att gå från risk till frisk?

B

Vilka friskfaktorer är redan starka i din egen verksamhet? Vad krävs för att göra dem hållbara och stabila? Hur kan de göras ännu mer hållbara? Hur kan du vara drivande i detta arbete?

Förhållningssätt och organisation:

Riskfaktorer	Friskfaktorer
Restuppgifter	Täta uppföljningar under arbetet med anpassningar i tid (intresse, form - digitalt tex, tempo, omfång, metod/arbetsätt) Dialog med eleven om hur ofärdiga uppgifter och andra uppgifter kan göras på olika sätt.
Brist på kontakt, ingen hör av sig vid frånvaro.	Snabb och tät kontakt med färdiga frågebatterier som alla använder. Mentor har huvudansvar och följer upp närvaro veckovis. Samråd med elevhälsa och skolledning veckovis. Även kurslärare kontaktar vid oro. Myndiga elever kontaktas på alla sätt och ställs inför att höra av sig eller att skolan kontaktar vårdnadshavare eller socialtjänst. Sjukintyg begärs efter mer än en veckas sjukdom eller upprepad sjukfrånvaro.
Stödinsatser som bygger på att göra utan koppling till specifika mål för vad som ska förstås. Till exempel stödtimmar med annan personal utan specifik kunskap om elevens behov av lärande.	Stödinsatser som bygger på specifika mål - vad behöver eleven förstå? Vad saknas för att sätta betyg? Ett steg i taget. Alla ämnen har en checklista med specifika detaljer som behöver

	tränas. Frågebatteri finns för att undersöka varför elever inte närvarar vid stödtimmar.
Brist på samordning mellan elevhälsa, kollegor, ledning. Mentorerna arbetar självständigt utan samordning med elevhälsa eller kollegor.	Nära samarbete mellan elevhälsa och kollegium och ledning genom veckovisa möten (drop-in eller lärteam, arbetslag med fast agenda för hantering av elevärenden) Lista på vanliga anpassningar som alla är förtrogna med och som elever känner till och kan vara delaktiga i.
Elevhälsan sitter med enskilda elever och utreder utan att lärare och mentorer är med i arbetet. Deras insats är att skicka elever till elevhälsan när de tycker att det är dags.	Kartläggningmaterial med frågebatterier som alla lärare, elevhälsa, ledning är förtrogna med och använder så snart elever hamnar i svårigheter. Elevhälsan är med i planering av uppgifter eller med stresstest av planeringar för att ta bort hinder.
Uppgifter och planeringar görs med fokus på ämnesplanen utan koppling till läroplanen och utan att förutse hinder och svårigheter som kan uppstå. Lärare planerar enskilt. Plan B för tex frånvaro saknas.	Alla uppgifter utgår från vad som skulle sätta igång elevers känslor, upplevelser och intressen. Dessa ingångar tas upp kollegialt i lärteam eller arbetslag som också diskuterar plan B vid hinder som frånvaro och höstmörker.
Studieteknik är något som elevhälsan jobbar med - om de hinner!	Allt skolarbete kopplas till både process och metakognitivt arbete. Alla ämnen lär eleverna ämnesspecifika ord och begrepp. Alla ämnen tar upp hur man gör för att läsa, lära, minnas, komma igång, färdigställa, samarbeta.
F-varningar ges utan plan eller åtgärd. Mentor jagar elever som har restuppgifter eller stor frånvaro. Kursläraren är frånkopplad det arbetet.	Istället för F-varningar - täta uppföljningar där mentor och kurslärare samarbetar och samråder med elevhälsan. Risk att inte nå målen betyder att skolan samarbetar med elev och vårdnadshavare för att hitta anledningen.
Etiketter och slarvigt oprofessionellt språk om elever (svag, omotiverad, omogen mm). Förväntningar på elever att ta eget ansvar och arbeta självständigt utan metoder för att lära sig detta.	Growth mindset är grunden för alla förväntningar på skola, lärare, ledning, elevhälsa och elever. Kollegialt ansvar för professionellt språk om elever Förväntningar på elever att de kan lära sig eget ansvar och självständigt arbete genom skolarbete, inflytande och delaktighet.
Alla uppgifter betygsätts och återkoppling sker mest med kunskapskraven som återkopplingspråk.	Återkoppling skiljer mellan bedömning och omdöme. Fokus är att lära elever skilja mellan lärande och prestation.

Lektioner och uppgifter:

Riskfaktorer	Friskfaktorer
Syfte och mål med uppgifter och arbeten är inte uppenbara för eleverna.	Alla instruktioner tydliggör vad som krävs och vad som kommer att bedömas.
Information på olika platser	Allt på ett ställe digitalt
Uppgifter med instruktion i enbart löpande text och hänvisning till centralt innehåll och kunskapskrav med Skolverkets språk	Uppgifter som sätter igång frågor tillgängliga instruktioner i löpande text, som checklista och inspelat.
Uppgifter och prov kan göras på ett enda sätt. Formellt underlag gäller för betygsättning.	Valmöjligheter (smörgåsbord, lager av uppgifter tex utifrån Blooms taxonomi, nivåer av uppgifter, tempo och kvantitet, intresse, olika examinationsformer). Informellt underlag värderas lika högt som formellt underlag.
Långa genomgångar	Flippade genomgångar Kortare genomgångar med täta kontroller om klassen förstår, tex med hjälp av mentimeter/socrative/färgade lappar. Kortare genomgångar varvas med åtföljande bikupor och/eller anteckningar Eleverna skapar genomgången gemensamt
Brist på dialog med elever i grupp och individuellt liksom mellan elever. Liten acceptans och tolerans för olikheter.	Incheck och utcheck med mycket dialog och möjligheter för elever att berätta hur de tänker och vad de vill. Fokus på att få gruppen att samarbeta och lära av och med varandra.

Gör er egen lista!

Förhållningssätt och organisation:

Riskfaktorer	Friskfaktorer

Lektioner och uppgifter:

Riskfaktorer	Friskfaktorer